

Digitaliseret af / Digitised by

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
THE ROYAL LIBRARY

København / Copenhagen

For oplysninger om ophavsret og brugerrettigheder, se venligst www.kb.dk

For information on copyright and user rights, please consult www.kb.dk

44, - 56, - 80

Ex. 1

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130020874180

HERREDSFOGED
NIS HENRIKSEN

PAA HAISTRUPGAARD
OG HANS SLÆGT.

GENEALOGISKE BIDRAG

SAMLEDE AF

DR. G. FRIIS.

TRYKTE SOM MANUSKRIFT.

TØNDER 1888.

THIELES BOGTRYKKERI. KJØBENHAVN.

44.-56.-8°

Ex. 1

HERREDSFOGED
NIS HENRIKSEN

PAA HAISTRUPGAARD

OG HANS SLÆGT.

GENEALOGISKE BIDRAG

SAMLEDE AF

DR. G. FRIIS.

TRYKT SOM MANUSKRIFT.

TØNDER 1888.

THIELES BOGTRYKKERI. KJØBENHAVN.

9247

HERREDSFOGED
NIS HENRIKSEN

PAA HAISTRUPGAARD

OG HANS SLÆGT.

GENEALOGISKE BIDRAG

SAMLEDE AF

DR. G. FRIIS.

TRYKTE SOM MANUSKRIFT.

TØNDER 1888.

THIELES BOGTRYKKERI. KJØBENHAVN.

9247

HERREDSFØGED
NIS HENRIKSEN

LAV HAISTRUPGAARD

O. HANS SLEGT

GENFØJESKE BILLAG

FAMILIEN

1800-1810

TRYKT FOR HANSEREDT

Det er lykkedes mig at bringe Familien Friis's Stamtræ op til c. 1400, hvilket ikke har været nogen ganske let Sag, det har kostet baade Tid og Møie, og det vilde i det Hele have været ugjærligt, hvis mine Undersøgelser ikke vare blevne begunstigede af særligt heldige Forhold, undertiden af rene Tilfældigheder. Jeg har derfor ogsaa ønsket, at mine indvundne Resultater ikke igjen maatte gaa tabte. De kunne endnu paa mange Punkter fuldstændiggjøres, men de Oplysninger, jeg har bragt til Veje, ville altid danne en god Grundvold. Jeg har først givet en Oversigtstavle, derefter en mere vidtløftig Stamtavle, derefter historiske Bemærkninger om forskellige Familiemedlemmer, navnlig for den ældre Slægts Vedkommende og endeligt har jeg tilføiet nogle hidtil utrykte Aktstykker. Bilag I har vel været trykt, men er rimeligvis gaaet tabt.

Peter Petersen
Henrik Petersen
Ellen af Vollerup
Nis Henriksen
Anna af Vellerup

Henrik Nissen ?	Peter Nissen Claus Freses Datter	Kathrine Andr. Sønkesen	Hans Nissen Marie Redlefesen	Karstine Hans Feddersen	Anna Jes Boysen
Nicolaus Heinrichs Ursula v. Tobing	Hinrick Petersen	Carsten Hansen Ingeborg	Nis Hansen Anna afFarensted	Heinrich Hansen Anna Petersen	Anna Casper Petersen Kathrine Andr. Jacobsen Marie Hans Owsen
David Heinrichs Anna Marie v. Lüneburg	Dethlef Carstensen Kathrine Andresen	Hans Nissen II Mette (Mauritius)	Anna Lorenz Nissen	Margrethe Richard Bennich	Dorothea Andr. v. Andersen
Elsabe Ursula Heinrichs 1 Johan v. Dassel 2 David v. Disterkop	Magdalene Thomas Dethlefsen 1 Joh. Preuss Mette Marie Preuss 2 Nic. Friese	Ingeborg Hans Nissen III Dorthea Striedebech	Hans Nissen Mette Cathrine Heinr. Ibenthal	Anna Sofie Ewald Egidii	3 ugitte S. Mette Kathrine Rasm. H. Schmidt Andreas Nissen Elsabe Margr. Ambders
Marie Handsdatter Friis Joh. Erasmus Kiersing	Niels Friis Agnete Kathrine Steensen				Gabriel Friis ?
Sofie Benedikte Friis Pastor Foss	Hans Ditlev Friis Kirstine Nissen	Marie Kathrine Friis Ove Thiesen Foss	Gabriel Michael Friis Frederikke Tranberg		Niels Friis Ingeb. Christine Windfeldt
Anna Ka- thrine Friis Marcus Hansen	Frederik Friis 1 Marie Dal 2 Frederikke Lautrup	Anna Sofie Friis Kirch- heyner Jens Friis Marie Brunn Kathrine Elisabeth Friis Sigfred Jansen	Sofie Friis Hans Stenberg	Agnete Friis Joh. Fr. Schrum Hans Friis Sofie Teلمان	Georgine Friis Chr. Gross Anna Friis Herredsf. Hermansen
Hans P. H. Friis Frederikke Melby	Emil Friis 1 Julie Rohde 2 Mathilde Musse	Kirstine Friis Maler Birk Augusta Schack	Marie Friis Dr. Giebel- hausen	Anna Friis Mathison Hansen	Charlotte Friis Gabriel Friis Tøger Friis Margrethe Lassen Carl Friis Laura Møller

Som Familiens Stamfader maa sættes:

Peter Petersen

til Haistrupgaard, f. c. 1400. Hans Søn

Henrik Petersen

til Haistrupgaard levede endnu 1500.

* Ellen af Vollerup. Deres Søn

Nis Henriksen, f. 1478, † 1554,

til Haistrupgaard og Vraagaard, Herredsfoged i Slogs Herred,

* Anna af Vellerup, † mellem 1557 og 1562. Deres Børn I—VI.

I. Heinrich Nissen, Borgmester i Tønder, † 1560. Hans Søn A 1.

A 1. Nicolaus Heinrichs i Lüneburg.

* 1592 Ursula v. Tobing. Deres Børn B 1—4.

B 1. Ludvig Heinrichs, f. $^{31}/_5$ 1593, † samme Aar.

B 2. David Heinrichs Sulfmeister, Borgmester og Raads-
herre i Lüneburg, f. $^{12}/_2$ 1595, † $^{14}/_{10}$ 1648.

* 1630 Anna Marie v. Lüneburg. Deres Børn C 1—4.

C 1. Augustus Heinrichs.

C 2. Hans Ernst Heinrichs.

C 3. Elsabe Ursula Heinrichs.

* 1. David v. Düsterhoop.

* 2. Johannes v. Dassel.

C 4. Anna Cathrine Heinrichs, † 1639.

B 3. Anna Marie Heinrichs, Priorisse i Meding, † 1670.

B 4. Jacob Heinrichs, f. $^{19}/_5$ 1601, † $^{12}/_{11}$ 1626.

II. Peter Nissen, † mellem 1554 og 1557.

* Claus Frese's Datter i Flensborg. Deres Søn
Hinrick Petersen.

III. Kathrine Nissen.

* Andreas Søncksen, Kjøbmand i Flensborg.

IV. Karstine Nissen.

* Hans Feddersen, Kjøbmand i Flensborg.

V. Anna Nissen.

* Jes Boysen til Kollund.

VI. Hans Nissen til Haistrupgaard og Vraagaard, Herredsfoged i Slogs Herred, f. 1535, † $^{11}/_3$ 1575.

* 1555 Marin Redlefsen fra Tønder, † $^{18}/_2$ 1594. Deres Børn A 1—9.

A 1. Nis Hansen til Haistrupgaard og Vraagaard, Herredsfoged i Slogs Herred, f. $^1/_{11}$ 1558, † $^8/_2$ 1616.

* 1588 Anna Clementzen af Farensted, † $^{10}/_{12}$ 1620. Deres Børn B 1—4.

B 1. Hans Nissen til Haistrupgaard og Tønde, Herredsfoged i Slogs Herred, † 1645.

* Mette (Mauritius?), f. 1602, † $^{13}/_1$ 1667. Deres Børn C 1—6.

C 1. Hans Nissen til Haistrupgaard, Herredsfoged i Slogs Herred, f. 1625, † $^9/_{11}$ 1681.

* Dorothea Striedebech, f. 1651, † 1736. Deres Børn D 1—9.

D 1. Hans Nissen til Haistrupgaard, f. $^3/_4$ 1666, † $^5/_4$ 1743 ugift.

D 2. Johan Adolf Nissen, f. & † 1667.

D 3. Johan Dethlef Nissen, f. $^{20}/_{10}$ 1668, † $^3/_4$ 1742 ugift.

D 4. Mette Kathrine Nissen, f. $^9/_{10}$ 1669, † $^{18}/_8$ 1670.

D 5. Mette Kathrine Nissen, f. $^{15}/_7$ 1671.

* Heinrich Ibenthal, Præst i Hamborg.

En ugift, sindssvag Søn.

D 6. Anna Sofie Nissen, f. $^{26}/_3$ 1673.

* $^{12}/_{11}$ 1703 Evald Ægidii, Præst i Bylderup, f. $^{13}/_3$ 1671, † $^8/_1$ 1732. Deres Børn E 1—4.

E 1. Ægidius Evaldi, Stud. theol., f. $^{12}/_{11}$ 1703, † $^{15}/_{10}$ 1726.

E 2. Hans Nissen Evaldi, Stud. jur., f. $^{17}/_4$ 1708, † $^{16}/_3$ 1729.

E 3. Dorte Evaldi, f. $^6/_3$ 1706.

* $^{12}/_4$ 1736 Joh. Chr. Ambders, Amtsforvalter i Nordborg.

E 4. Mette Kathrine Evaldi, f. $^9/_5$ 1712.

* $^{12}/_4$ 1736 Mag. Christoffer Blume, Præst i Eskris.

- D 7. Dorothea Nissen, f. 1675, † $^{25}/_1$ 1725 ugift.
 D 8. Adolf Nissen, f. Aug. 1677, † $^{27}/_{10}$ 1722 ugift.
 D 9. Helene Marie Nissen, † $^{22}/_9$ 1744 ugift.
 C 2. Andreas Nissen til Tønde, † 1684.
 * 1671 Hanna Claudius, † $^{25}/_6$ 1696. Deres Børn D 1—2.
 D 1. Anders Nissen til Tønde, † barnløs.
 * $^{10}/_8$ 1707 Elsabe Margrethe Ambders.
 D 2. Hans Lassæus Nissen.
 C 3. Erasmus Nissen i Jolderup levede 1688 ugift.
 C 4. Anna Dorothea Nissen i Jolderup levede 1688 ugift.
 C 5. Jacobus Nissen levede paa Haistrupgaard, † ugift.
 C 6. Clemens Nissen, Gaardeier i Sottrup, f. 1636, † $^{5}/_{10}$ 1699.
 *, Hustru ubekjendt. Deres Datter D 1.
 D 1. Mette Kathrine Nissen, f. 1679, † 1721.
 * $^{5}/_8$ 1698 Rasmus Hansen Schmidt. Deres Børn E 1—4.
 E 1. Lauretha Rasmussen, f. 1699.
 E 2. Clemens Rasmussen, f. 1706.
 * $^{19}/_6$ 1736 Ingeborg Hansdatter af Holm. Deres
 Børn F 1—5.
 F 1. Hans Rasmussen, f. & † 1734.
 F 2. Mette Kathrine Rasmussen, f. 1735, † 1736.
 F 3. Anna Margrethe Rasmussen, † 1740.
 F 4 & 5. Frands Albert og Rasmus f. & † 1741.
 E 3. Poul Rasmussen, f. 1708.
 E 4. Jens Rasmussen, f. 1712.
 B 2. Anna Nissen, † 1654.
 * Lorenz Nissen paa Oldemorstoft, Herredsfoged, † 1653.
 B 3. Margrethe Nissen.
 * Richard Bennich, Klosterpræst i Preetz, f. $^{23}/_8$ 1596,
 † $^{1}/_9$ 1641. Deres Søn Nicolaus var gift med Liv-
 lægen Poul Moth's Datter.
 B 4. Dorothea Nissen.
 * Andreas v. Andersen i Boesbøl, Digedommer, † 1635.

Ved nyere Undersøgelser er det godtgjort, at den i Chr. Albrechts Kog levende Familie Andersen nedstammer fra ovenstaaende. Familiens Stamtavle indtil Nutiden vil komme i den danske Adels Aarbog for 1888.

- A 2. Hans Hansen i Tønder.
 A 3. Laurens Hansen paa Haistrupgaard.

- A 4. Jens Hansen paa Haistrupgaard.
- A 5. Heinrich Hansen i Flensborg.
* $^{30}/_4$ 1584 Anna, Datter af Raadmand Valentin Petersen i Flensborg.
- A 6. Kathrine Hansen.
* Pastor Andreas Jacobsen.
- A 7. Anna Hansen.
* Casper Petersen, Raadmand i Tønder.
- A 8. Marie Hansen.
* Hans Owsen i Rost, Herredsfoged i N. Rangstrup Herred.
- A 9. Carsten Hansen, Selveier i Vollerup, † før 1627.
* Ingeborg, † efter 1627. Deres Søn B 1.
- B 1. Dethlef Carstensen, Forpagter af den hertugelige Gaard Føgebøl, Digefoged, f. 1597, † $^{18}/_4$ 1645.
* Kathrine Andresen, f. 1599, † Marts 1636. Deres Børn C 1—6.
- C 1. Magdalene Dethlefsen (Dethlefsdatter), f. 1623, † 1684 barnløs.
* 1. Johan Preuss, Borgmester i Tønder, f. 1614, † 1674.
* 2. Dr. Nicolaus Friese, † $^{5}/_{12}$ 1679.
- C 2. Ingeborg Dethlefsen, † $^{11}/_{10}$ 1677.
* Hinrich v. Hatten, Borgmester i Tønder, † $^{7}/_7$ 1679. Deres Børn D 1—2.
- D 1. Kathrine Magdalene v. Hatten, f. 1664, † $^{7}/_7$ 1669.
- D 2. Margrethe Elisabeth v. Hatten, f. 1666, † $^{28}/_5$ 1670.
- C 3. Andreas Dethlefsen, † $^{23}/_8$ 1652 ugift.
- C 4. Margrethe Dethlefsen.
* Joachim Blüting, Selveier i Ophusum. Deres Datter D 1.
- D 1. Kathrine Blüting, † efter 1690.
* Bahne Rickertsen, Digefoged i Horsbøl, † 1690.
- C 5. Anna Kathrine Dethlefsen, f. 1636, † 1659 ugift.
- C 6. Thomas Dethlefsen, Landfoged i Böcking Herred, Diggreve i Tønder Amt, † 1681.
* $^{22}/_3$ 1664 Mette Marie Preuss, f. $^{15}/_{11}$ 1649, † $^{28}/_4$ 1674. Deres Børn D 1—2.
- D 1. Nicolai Dethlefsen (Friese?).
- D 2. Hans (Johan) Dethlefsen, Selveier, Sognefoged og Sandemand i Arrild, f. $^{16}/_4$ 1674, † $^{28}/_2$ 1743.
* $^{27}/_{12}$ 1700 Karen Nielsdatter (Larsen), f. 1672, † 1757. Deres Børn E 1—5.

- E 1 & 2. Marie & Anna døde som smaa.
- E 3. Marie Hansdatter Friis.
 * 1729 Joh. Erasmus Kiersing, Degn i Arrild, f. 1691,
 † $\frac{9}{3}$ 1759. Deres Børn F 1—3.
- F 1. Marie Elisabeth Kiersing, f. 1743, † $\frac{9}{2}$ 1744.
- F 2. Hans Jochum Kiersing, f. $\frac{5}{1}$ 1745.
- F 3. Gjertrud Margrethe Kiersing, f. $\frac{2}{12}$ 1746.
- E 4. Niels Friis, Præst paa Fanø, f. 1706, † 1797.
 * 1. Ide Sofie Endorph, f. 1715, † $\frac{31}{1}$ 1744.
 En dødfødt Datter.
- * 2. Anna Benedicte Curtz, f. 1719, † 1745.
 En dødfødt Datter.
- * 3. Agnete Kathrine Steensen, f. $\frac{28}{11}$ 1726, † $\frac{7}{6}$ 1777.
 Deres Børn F 1—8.
- F 1. Sofie Benedicte Friis, f. $\frac{4}{3}$ 1748.
 * Pastor Foss paa Sønderho. Deres Børn G 1—5.
- G 1. Grethe Foss, † ugift.
- G 2. Nicolette Foss, † ugift.
- G 3. Annette Foss, † ugift.
- G 4. Niels Friis Foss, Kjøbmand i Aarhus.
- G 5. Jens Foss, Præst i Hodde.
 * $\frac{5}{9}$ 1805 Severine Christiane Breinholm, † $\frac{22}{7}$ 1833.
- F 2. Marie Kathrine Friis, f. $\frac{20}{4}$ 1754, † ugift.
- F 3. Steen Friis, f. $\frac{3}{7}$ 1751, † 1763.
- F 4. Hans Ditlev Friis, Præst i Veile, f. $\frac{25}{8}$ 1752, † $\frac{4}{2}$ 1827.
 * $\frac{23}{9}$ 1786 Kirstine Nissen. Deres Børn G 1—9.
- G 1. Anna Kathrine Friis, f. $\frac{18}{3}$ 1788.
 * $\frac{17}{8}$ 1804 Marcus Hansen, Distriktskirurg i Ring-
 kjøbing, † 1811. Deres Børn H 1—5.
- H 1. Vilhelmine Margrethe Hansen, f. $\frac{14}{7}$ 1805.
 * Dr. med. Daniel Stender. Deres Søn I 1.
- I 1. Dr. med. Chr. Friedr. Wilh. Stender, † efter 1880.
- H 2. Marcus Ditlev Hansen, f. $\frac{24}{8}$ 1807, † ugift.
- H 3. Hans Nicolai Hansen, f. $\frac{20}{8}$ 1808, †
- H 4. Peter Thorvald Hansen, f. $\frac{5}{12}$ 1811, Dr. med.,
 Lübeck.
- G 2. Anna Marie Friis, f. $\frac{1}{4}$ 1792, † 1880 ugift.
- G 3. Agnete Kathrine Friis, f. $\frac{29}{4}$ 1790, † $\frac{18}{3}$ 1864 ugift.
- G 4. Niels Friis, f. $\frac{17}{1}$ 1794, † 1823 ugift.

G 5. Frederik Friis, Landmand og Auktionator, f. $\frac{8}{8}$ 1796, $\dagger$ $\frac{13}{8}$ 1882 i Roeskilde.

* 1. Marie Elisabeth Dahl, f. 1805, $\dagger$ $\frac{20}{5}$ 1826. Deres Søn H 1.

* 2. Frederikke Christine Loutrup, f. $\frac{15}{6}$ 1806, $\dagger$ $\frac{8}{12}$ 1879. Deres Børn H 2—7.

H 1. Hans Peter Hugo Friis, f. $\frac{28}{5}$ 1823, $\dagger$ $\frac{3}{5}$ 1885.

* $\frac{24}{4}$ 1859 Frederikke Melby, f. $\frac{25}{9}$ 1817. Ingen Børn.

H 2. Emil Friis, Telegrafist i St. Petersborg, f. 1832.

* 1. Julie Rohde af Flensborg, $\dagger$ } Ingen Børn.
* 2. Mathilde Muse af St. Petersborg. }

H 3. Charlotte Friis, f. $\frac{8}{5}$ 1833, ugift.

H 4. Kirstine Friis, f. $\frac{16}{11}$ 1835.

* $\frac{8}{1}$ 1870 Maler Birk af Kjøbenhavn. Ingen Børn.

H 5. Hans Gabriel Friis, Landskabsmaler, f. $\frac{7}{9}$ 1839.

* $\frac{17}{6}$ 1879 Augusta Schack, f. $\frac{23}{12}$ 1853. Ingen Børn.

H 6. Marie Friis, f. $\frac{26}{6}$ 1840.

* $\frac{22}{5}$ 1866 Frederik Valdemar Giebelhausen, Læge i Frederiksstad i Norge, f. $\frac{14}{6}$ 1837. Deres Børn I 1—7.

I 1. Signe Marie Friis Giebelhausen, f. $\frac{7}{7}$ 1867.

* $\frac{31}{3}$ 1887 Grosserer Sven Brun, f. $\frac{22}{6}$ 1862.

I 2. Anna Sofie Frederikke Friis Giebelhausen, f. $\frac{15}{10}$ 1868.

I 3. Jens Friis Giebelhausen, f. $\frac{11}{12}$ 1870.

I 4. Kitty Friis Giebelhausen, f. $\frac{16}{9}$ 1872.

I 5. Christian Friis Giebelhausen, f. $\frac{30}{3}$ 1874.

I 6. Frederik Friis Giebelhausen, f. $\frac{30}{10}$ 1877.

I 7. Steen Friis Giebelhausen, f. $\frac{26}{11}$ 1879.

H 7. Anna Friis, f. $\frac{26}{1}$ 1845.

* $\frac{8}{5}$ 1866 Vaage Mathison Hansen, Organist i Roeskilde, f. $\frac{27}{12}$ 1840. Deres Børn I 1—4.

I 1. Hans Frederik Mathison Hansen, f. $\frac{14}{4}$ 1868.

I 2. Theodor Mathison Hansen, f. $\frac{5}{3}$ 1872.

I 3. Johannes Mathison Hansen, f. $\frac{14}{4}$ 1873.

I 4. Valdemar Mathison Hansen, f. $\frac{4}{4}$ 1883.

G 6. Anne Sofie Friis, f. $\frac{14}{4}$ 1799, $\dagger$

* Skuespiller Kirchheyner, $\dagger$. Deres Børn H 1—2.

H 1. Theodor Kirchheyner, $\dagger$ 1866.

* Emilie Viberg. Deres Søn I 1.

I 1. Viktor Kirchheyner, Skuespiller.

- H 2. Viggo Kirchheyner, † 1880.
 * Dorothea ?. Ingen Børn.
- G 7. Steen Friis, Justitsraad, Domkirkeforvalter i Roeskilde, f. $23/2$ 1801, † 1875 ugift.
- G 8. Jens Friis, Præst i Haudrup, f. $25/1$ 1803, † 1873.
 * Marie Bruun af København. Ingen Børn.
- G 9. Kathrine Elisabeth Friis, f. $12/10$ 1804.
 * 1834 Sigfred Jansen, Examin. jur., Godsforvalter paa Bremersvold, f. $12/5$ 1800, † $10/8$ 1868. Deres Børn H 1—4.
- H 1. Sigfred Vilhelm Jansen, Examin. jur., Prokurator paa Frederiksberg, f. $10/2$ 1835. Ingen Børn.
 * 1. 1863 Helene Margrethe Vedel, †
 * 2. 1867 Angelica Jensine Kathrine Johnsen af Faaborg, † 1884.
- H 2. Charlotte Emerentze Jansen, f. $20/5$ 1837, ugift.
- H 3. Herman Gerhardt Jansen, Gaardeier i Idestrup, f. $8/5$ 1839.
 * Hanne Helene Wichmand, f. $20/12$ 1841. Deres Børn I 1—7.
- I 1. Hans Sigfred Jansen, f. $26/5$ 1866.
- I 2. Sigfred Vilhelm Jansen, f. $28/2$ 1868.
- I 3. Elisabeth Jensine Amalie Jansen, f. $17/2$ 1870.
- I 4. Frederik Emil Jansen, f. $18/2$ 1872.
- I 5. Herman Gerhardt Jansen, f. $27/6$ 1873.
- I 6. Ingeborg Lasmine Jansen, f. $13/8$ 1876.
- I 7. Aage Jansen, f. $18/4$ 1880.
- H 4. Kathrine Kirstine Jansen, f. $7/11$ 1841.
 * 1868 Frederik Emil Wichmand, Cand. polit., Toldinspektør i København, f. $1/3$ 1834. Deres Børn I 1—3.
- I 1. Hans Wichmand, f. $22/12$ 1869.
- I 2. Jens Sigfred Vilhelm Wichmand, f. $25/1$ 1872.
- I 3. Ingeborg Elisabeth Wichmand, f. $25/1$ 1873.
- F 5. Johanne Kathrine Friis, f. $28/2$ 1754, † ugift.
- F 6. Marie Kathrine Friis, f. $11/10$ 1755.
 * Ove Thiesen Foss, Præst i Hedensted. Ingen Børn.
- F 7. Lauge Lund Friis, f. 1759, † 1764.
- F 8. Gabriel Michael Friis, Herredsskriver i Endrup Mølle, f. $7/2$ 1762, † $21/12$ 1829.
 * Frederikke Tranberg, f. $1/8$ 1763, † $21/12$ 1844. Deres Børn G 1—4.

- G 1. Sofie Amalie Friis, f. $^{30}/_{12}$ 1790, †
 * Hans Stenberg, Præst i Førslev. Deres Børn H 1—2.
 H 1. Alvilde Stenberg, † ugift.
 H 2. Hans Vilhelm Stenberg, Cand. phil., Dyrlæge, †
 * 1. ? †. Deres Datter I 1.
 * 2. Anna Ludvigsen, †. Deres Datter I 2.
 I 1. Vilhelmine Stenberg, † ugift.
 I 2. Dorothea Stenberg.
- G 2. Agnete Birgitte Friis, f. $^{8}/_{3}$ 1797, † $^{5}/_{5}$ 1872.
 * $^{10}/_{1}$ 1821 Johan Frederik Schrum, Assessor, Herredsfoged,
 f. Juli 1787, †. Deres Børn H 1—4.
 H 1. Ludvig Valdemar Maximilian Schrum, Overauditor, Borg-
 mester i Svendborg, f. $^{31}/_{10}$ 1821, ugift.
 H 2. Frederikke Schrum, f. $^{22}/_{1}$ 1823, † $^{23}/_{6}$ 1879, ugift.
 H 3. Adelaide Rosaure Constance Amalie Schrum, f. $^{29}/_{5}$ 1826,
 † $^{12}/_{6}$ 1884.
 * $^{27}/_{10}$ 1854 Verner Jasper Andreas Ussing, Dr. jur.,
 Konferentsraad, Direktør i Nationalbanken, f. $^{4}/_{3}$ 1818,
 † $^{2}/_{12}$ 1887. Deres Børn I 1—4.
 I 1. Eva Ussing, f. $^{30}/_{10}$ 1855.
 I 2. Carl Ussing, Dr. jur., Auditor, f. $^{22}/_{4}$ 1857.
 I 3. Thyra Ussing, f. $^{5}/_{12}$ 1858.
 I 4. Agnes Ussing, f. $^{8}/_{6}$ 1861.
 * $^{24}/_{5}$ 1886 Pastor Fibiger Jørgensen i Rødding, f. $^{6}/_{12}$ 1854.
 H 4. Clara Schrum, f. $^{12}/_{4}$ 1829, †
 * Apotheker Seidelin i Ringe, †. Ingen Børn.
- G 3. Hans Nicolai Tranberg Friis, Præst til Vilslev og Hunderup,
 f. $^{28}/_{11}$ 1800, † $^{8}/_{4}$ 1886.
 * $^{29}/_{9}$ 1827 Sofie Amalie de Teilman, f. $^{4}/_{8}$ 1803, † $^{18}/_{2}$ 1877.
 Deres Børn H 1—6.
 H 1. Gabriel Michael Friis, Dr. phil., prakt. Læge i Tønder,
 f. $^{10}/_{12}$ 1832.
 * $^{17}/_{5}$ 1865 Kathrine Margrethe Lassen, f. $^{29}/_{1}$ 1843.
 Deres Børn I 1—5.
 I 1. Inge Sofie Margrethe Friis, f. $^{23}/_{11}$ 1866.
 I 2. Ivar Asger Friis, Stud. med., f. $^{24}/_{2}$ 1868.
 I 3. Hans Chr. Asbjørn Friis, f. $^{17}/_{3}$ 1870.
 I 4. Erik Friis, f. $^{20}/_{4}$ 1880, † $^{30}/_{8}$ 1880.
 I 5. Aksel Friis, f. $^{20}/_{4}$ 1880.
 H 2. Tøger Teilman Friis, Vinhandler, f. $^{27}/_{3}$ 1836.

- H 3. Elise Margrethe Friis, f. $^{28}/_9$ 1838, † 1861 ugift.
 H 4. Frederikke Friis, f. $^{14}/_3$ 1841, † 1885 ugift.
 H 5. Andreas Carl Teilman Friis, Apotheker i Nykjøbing
 p. M., f. $^{30}/_{12}$ 1842.
 * $^{14}/_4$ 1875 Laura Anina Møller, f. $^{10}/_5$ 1846. Deres
 Børn I 1—2.
 I 1. Volmer Friis, f. $^{29}/_1$ 1876.
 I 2. Asger Friis, f. $^{28}/_7$ 1880.
 H 6. Anna Friis, f. $^8/_3$ 1845, † $^5/_{11}$ 1871 ugift.
 G 4. Georgine Kirstine Friis, f. $^{28}/_8$ 1807, † $^2/_3$ 1886.
 * $^1/_8$ 1833 Niels Christian Grooss, Justitsraad, Told-
 forvalter i Middelfart, f. $^{15}/_{10}$ 1797, † $^{10}/_6$ 1878.
 Ingen Børn.
 E 5. Gabriel Friis, Gaardeier i Arrild.
 * ? Deres Søn F 1.
 F 1. Niels Friis, Kjøbmand i Ribe, f. $^{21}/_{11}$ 1753, † $^{21}/_{10}$ 1803.
 * 1782 Ingeborg Kirstine Terman (Vindfeldt). Deres
 Børn G 1—2.
 G 1. Karen Friis, f. $^2/_2$ 1788, † $^{31}/_8$ 1815 ugift.
 G 2. Anna Friis.
 * Herredsfoged Hermansen. Deres Børn H 1—7.
 H 1. Werner Hermansen, f. $^7/_{10}$ 1803.
 H 2. Nicoline Kirstine Hermansen, f. $^{15}/_8$ 1805.
 H 3. Niels Friis Hermansen, f. $^{27}/_9$ 1807.
 H 4. Ingeborg Margrethe Hermansen, f. $^9/_1$ 1809.
 H 5. Herman Christian Hermansen, f. $^1/_7$ 1810.
 H 6. Carl Hermansen, f. $^{26}/_{10}$ 1812.
 H 7. Christence Hermansen, f. $^{28}/_4$ 1817.

Der findes endnu Efterkommere af Herredsfoged Herman-
 sens Børn.

Efter Ovenstaaende er altsaa Rækkefølgen fra Nis Henriksen
 til Niels Friis paa Fanø følgende: Nis Henriksen — Hans Nissen —
 Carsten Hansen — Dethlef Carstensen — Thomas Dethlefsen —
 Hans Dethlefsen — Niels Friis.

Familiens Stamfader.

Peter Petersen var født i Lændemark¹⁾ og kom ved Giftermaal i Besiddelse af Haistrupgaard. Efterverdenen har været saa utaknemlig at glemme den paagjældende Dames Navn. Han havde straffet sin Karl for begaaede Uordner, hvorefter denne dræbte ham med en Økse Vesten for Gaarden. Han efterlod fire Børn; fra en Søn nedstammer Familien Esmarch.

2. Slægtled.

Henrik Petersen¹⁾ arvede Haistrupgaard efter sine Forældre og nævnes i Lygumkloster Diplomatariet 1470 og 1500 (Ein godt tho Hastorp dar Hinrick up wanth). Han var gift med Ellen fra Vollerup og havde med hende fem Børn, af hvilke

3. Slægtled,

Nis Henriksen²⁾, er mest bekjendt. I danske Herredsbreve: Nis Hierrissen eller Hierriksen, i plattyske Henricksen eller Hinricksen, først hos Moller (Jonas Højer)³⁾ Hinrichsen. Han blev valgt og keiset⁴⁾ til Herredsfoged i Slogs Herred 1518, 1524 mødte han paa Urnehoved Ting og søgte at faa den Frederik I. fjendtlige Bondehær til at skilles ad, idet han fastholdt, at Frederik I. nu havde Landet i Besiddelse, og at den landflygtige Christian II. først skulde føres tilbage, hvortil deres Magt vilde være alt for ringe. Hos en stor Del af Forsamlingen mødte han stærk Modstand, han blev haardt saaret⁵⁾, 5 Pile bleve hængende i hans tykke røde Kappe, og han undslap kun ved Hjælp af sin rappe Skimmel, der hurtigt bragte ham bort fra det urolige Ting og udenfor hans Modstanderes Rækkeevne —, men da havde han opnaaet, hvad han havde kæmpet for —, Bønderne gik hver til sit.

¹⁾ Bilag I samt O. H. Moller's Bericht von verschiedenen Ländern, Städten und Gegenden des Herzogthums Schleswig, o. s. v. Med Hensyn til Stednavnenes Stavemaade har jeg rettet mig efter den her paa Egnen brugelige Udtale.

²⁾ O. H. Moller, l. c., Bilag I og A. D. Jørgensen, 40 Fortællinger af Fædrelandets Historie.

³⁾ Den citerede Afhandling af Moller er efter et Manuskript af Jonas Højer, Raadmand i Flensborg.

⁴⁾ Bilag I.

⁵⁾ Bilag VIII.

Kappen med Pilene tilligemed hans Sporer hængte i Bylderup Kirke til henimod Slutningen af forrige Aarhundrede.

Begivenheden paa Urnehoved har Sagnet udsmykket paa følgende Maade, saaledes som det endnu fortælles her paa Egnen om »den gamle Herredsfoged«.

En Konge efterlod sig to Sønner, og da den Ældste ved Faderens Død var i Udlandet, bemægtigede den Yngste sig Tronen. Efter sin Hjemkomst vilde den Ældste ikke finde sig heri, og det truede med en Broderkrig, da de bleve enige om at vælge N. H. til Voldgiftsmand og derfor stævnedes ham til at møde en bestemt Dag paa Urnehoved Ting. Han havde en Skimmel, der var en udmærket Løber, den fodrede han med Simler og Mælk, og efterat han endnu havde anskaffet sig en tyk og vid Reisekappe, kom han til den bestemte Tid ridende op paa Tingstedet, hvor begge Prindser med deres bevæbnede Følge allerede vare ankomne. Han steg nu ikke af, men sagde blot med høi Røst: »Landets Folk skal holde med Landets Barn«, hvorefter han vendte sin Skimmel og sprængte afsted forfulgt af den ældste Prindses Folk, der beskøde ham med Pile, af hvilke fem bleve hængende i hans af Vinden oppustede Kappe. Han fortsatte sin Flugt, og da han var kommen et Stykke frem, var Veien spærret af en Vogn, som hостаende Folk, der kjendte deres Herredsfoged, vilde trække til Side, men han raabte, at de skulde lade den staa, og satte hen over den. Noget længere fremme kom han til et lukket Led, som en Kone netop var i Færd med at aabne; da han raabte, at hun skulde lade det staa lukket, satte hen over det og reddede sig ind i den bagved liggende Skov, hvor han holdt sig skjult indtil alt var kommet til Ro.

Kong Frederik belønnede senere, vistnok samme Aar, sin Herredsfoged ved at give ham Haistrupgaard fri og gjøre ham selv til en »Frimand«¹⁾. At Jonas Højer (Møller) med dette Ord mener Adelsmand, kan vel næppe betvivles. I sin *Geschichte des öffentlichen und Privat-Rechts des Herzogthums Schleswig* (I, Pag. 189) udtaler Stemann, at »Freimannen« var det samme

¹⁾ O. H. Møller, l. c. Det er at antage, at Jonas Højer har vidst god Besked, baade fordi Begivenhederne for ham (f. 1587, † 1640) vare temmelig nye, og fordi han som Raadmand i Flensborg maa have kjendt Børnebørn af N. H., af hvilke flere levede i den nævnte By og hørte til de anseteste Familier.

som Adelsmænd, ligeledes Falck i Handbuch des Schleswig-Holsteinischen Privatrechts (II, Kap. 4, § 34). Ordet Adel forekommer første Gang i Frederik I.'s Haandfæstning (1523). Jeg har for mig Andreas Sönnichsens saakaldte »Fribrev« fra 1450 og hans saakaldte »Adelsbrev« fra 1452¹⁾. I Fribrevet hedder det, at »wir (o: Hertug Adolf) vnsern Hargesvogt in Karr Harde A. S. vnd sinen rechten vnd echten Kindern Mans Kön Kindt na Kindt hebben frigegeuen vnde ehre güder, so dat se ehre güder quit vnde fry mogen besitten vnde hebben glick andern vnser Fryen Menneren«, men de »scolen dohen Plichtige Dienst« o: Ros-tjeneste, og i Adelsbrevet hedder det, at »wy Christiern (I) gunnen vnd geuen ehm vnd sinen rechten echten Kindern Fryheide alse andere guten Manns riddere vnd Knechten«, hvorefter der kommer Forleningen med Hjelm og Skjold. Forskjellen mellem de to Diplomer er i det Væsentlige særdeles ubetydelig. Ordet Adel nævnes naturligvis ikke, det er altid den arvelige Frihed, der er Tale om, og da Andreas Sönnichsen var »fürstlicher Hargesvogt«, og saaledes i det Mindste ikke direkte havde noget med Kongen at gøre, kan det senere kongelige Diplom ikke betragtes anderledes end som Lénsherrens Konfirmation.

Jørgen Gagge²⁾ af de adelige Gagger med det halve Møllehjul skriver sig ogsaa d. 22. Mai 1522: »Jørgen Gagge udi Lensgaard Frimand«.

Nis Henriksens Dotationsbrev eksisterer sandsynligvis ikke mere³⁾, men det hedder i Bilag I, at Kongen gav ham stor Frihed og arvelig Eiendom, hvilket (ikke hvilken) hans Efterkommere endnu nyde o. s. v., altsaa arvelig Frihed, der som anført maa antages at have samme Betydning som Adel. I Bilag VIII tales der ogsaa om den arvelige Frihed. Hans Sønnesøn Nicolaus Heinrichs⁴⁾ nedsatte sig 1590 i Lüneburg, giftede sig straks (1592)

¹⁾ Er i Hr. Momme v. Andersens Besiddelse i Chr Alb. Kog.

²⁾ Traps Statistik I, 2. Pg. 544.

³⁾ Allerede 1646 beklager Hans Nissen, at de paagjældende Papirer under Trediveaarskrigen ere blevne fordærvede (af Fugt?) og ulæselige. Lüneburgerne have vistnok havt en Kopi, der maaske (?) endnu kunde findes et eller andet Sted i Tyskland.

⁴⁾ Se Genealogiæ oder Stamm- und Geschlechts-Register der vornehmsten Lüneburgischen Adlichen Patricien Geschlechter von Joh Henrico Büttner. Lüneburg 1704. B. siger udtrykkeligt, at han kun har medtaget de Familier, der vare af utvivlsom Adel.

ind i den adelige Familie v. Tobing, og saavel han som hans Efterkommere ere altid der blevne ansete for gode Adelsmænd. Sønnen David Heinrichs blev bl. A. Sülzmeister 3: Forstander for Salinerne, hvad der var et adeligt Prærogativ, og blev gift med Anna Marie v. Lüneburg en naturlig Datter af den regjerende Hertug August, det var vel det fornemste Parti i Landet, et Parti, han ikke vilde have kunnet opnaa, hvis han ikke havde været Adelsmand og som hørende til en indvandret Familie ved fuldgyldige Beviser havde godtgjort dette. (Se desuden Slægtled 5 Karsten Hansen).

A. D. Jørgensen siger, at Nis Henriksen fik »Adelsret«¹⁾, mener dermed, at det var et personligt Privilegium og slutter formentlig dette af et Aktstykke af 3 April 1546²⁾, hvor Hertug Johan (Hans) den Ældre bekræfter N. H's Privilegier, der ulykkeligvis ikke nævnes, og hvor det derefter hedder: Tho deme hebben Wy Niss Hinricksen ut besonderen Gunsten und gnaden darmede Wy ehm wo vorgemelt bewogen in Unsern fürstlichen Schutz scherm und Vordedinge genamen, wo Wy denne in krafft desse unses breves don nemen ehm Niss Hinricksen in Unsern Schutz und Scherm de Tidt sines Levendes all uth also und dergestalt, dat he Nimandes, wer der si, ludt koninck Fredesicks breve und segel dan vor Uns tho rechte tho antwortende schuldig und plichtich sin schole³⁾.

Hertil maa bemærkes, at paa det angivne Tidspunkt havde man paa Landet⁴⁾ først Herredstinget, hvorfra der kunde appelleres til Overretten, Hofretten i Slesvig, der bestod af de hertugelige Raader med Hertugen som Præses, og herfra kunde der endnu appelleres til Hertugen selv. Nicolaus Helvaderus blev saaledes frikjendt af Hofretten, men derefter dømt af Hertugen. En Adelsmands Værneting var Hofretten, og naar Nis Henriksen kun kunde dømmes af Hertugen, saa var dette mere end Adelsret⁵⁾, det var en yderligere Begunstigelse til den Ret, han allerede havde som »Frimand«.

¹⁾ A. D. Jørgensen l. c.

²⁾ Urkundliche Beiträge zur Geschichte der Herzogthümer Schleswig und Holstein von C. v. Stemann. Husum 1879.

³⁾ I Stæderne var Forholdet anderledes.

⁴⁾ Et Pergament Aktstykke paa Haistrupgaard indeholder en Appellationssag.

⁵⁾ En saadan dobbelt Exemtio juris vilde vel ogsaa være uden Eksempel.

Desuden siger Falck¹⁾: — — ohne willkürliche Abweichung von dem gewöhnlichen Sprachgebrauch kann man weder nach gemeinem Rechte noch nach unsern Landesgesetzen von einem persönlichen niederen Adel reden.

Sluttelig skal jeg kun bemærke, at Frederik I. vistnok ikke var sparsom med at uddele Adelsbreve (Fribreve). Bl. a. blev et saadant tildelt Nis Henriksens Embedsbroder, Herredsfogeden i N. Gosherrød, Poppe Boginck (1527), om hvem hverken Historie eller Sagn har kunnet meddele os noget, der kunde hentyde paa Anledningen til denne Udmærkelse. —

Familiens Vaaben er den forreste Halvpart af en til Høire springende rød Hjort med en gylden Slange i Munden i hvidt eller Sølv Felt. Paa Hjelmen det samme Mærke, Hjelm-dækkerne hvide og røde. Nogle have udeladt Slangen saaledes Lüneburgerne²⁾ og hos nogle springer Hjorten til Venstre. En senere Generation (Landfoged Thomas Dethlefsen og hans to Søstre) have føiet en Trægruppe til.

Da Nis Henriksen senere kom i Besiddelse af Vraagaard, fik han samme Rettigheder for denne Eiendom som for Haistrupgaard og fik Lov til til eget Brug at fælde Bygningstømmer og fede Svin i Hertugens Skove³⁾. Ogsaa andet Jordegods vidste han at erhverve sig hos Landsherren (se Bilag VIII), saa at det synes at han har forstaaet at tale sin egen Sag, ligesaa godt som han paa Tinget forstod at tale sin Hertugs og Konges.

¹⁾ Falck l. c. II. Pg. 227.

²⁾ Büttner l. c., der baade har en Tegning og en Beskrivelse af Vaabnet: Ihr Wapen war ein weiser oder silberfarber Schild und in demselben ein rechts sehender halbabgehakter rother Hirsch mit seinem Gehörn o. s. v.

Paa Alterstagerne i Aventoft Kirke er Vaabenmærket for Karsten Hansen uden Slange, derimod for Sønnen Dethlef Karstensen med samme. Uden i øvrigt at ville gaa i Rette med Heraldiken og dens Figurer, skal jeg blot bemærke, at Forbindelsen af Hjort og Slange ikke er saa paafaldende, som det kunde synes. I Oldtiden antog man, at Hjorteue vare Slangernes farligste Fjender (Plin. Hist. nat. XXVIII, 9 og Joseph. Hist. Jud. II, 5), derfor blev Hjorten ogsaa senere et Symbol for den kristne Kirke, der tilintetgjør Synden.

Om Mærket indeholder en Allusion til den haardt saarede Herredsfoged, der maatte flygte fra Tinget, men tog Braadden fra Oprøret, maa staa hen.

³⁾ Stemmann l. c.

I det Mindste indenfor Slogs Herred har han været en meget anset og mægtig Mand, ellers vilde Erindringen om »den gamle Herredsfoged« ikke have holdt sig til Nutiden. Endnu et Sagn fortælles om ham, men hvad der her i Virkeligheden er passeret, er ikke godt at vide.

En Mand faldt i Aaen ved Rends, en anden Mand ilede til og vilde række ham en Stang, men var saa ubehændig at komme til at støde ham i Øiet. Han blev vel reddet, men mistede Synet paa det paagjældende Øie og anklagede nu sin Redningsmand for Legemsbeskadigelse. Nis Henriksen kunde ikke blive enig med sig selv om, hvorledes han skulde dømme i Sagen, men en Dag, da han red over Jeising Banke, saa han der tre Dreng, af hvilke den ene sad paa Diget ved Veien med et Hestedækken om sig, medens de andre to stode foran ham. Han holdt sin Hest an og spurgte, hvad de bestilte, hvorpaa han med Dækkenet sagde, at han var Herredsfoged, at de to andre vare Rendsere, at han var i Færd med at dømme dem imellem og han havde lige dømt, at den Reddede skulde springe ud paa det Sted, hvor han havde været i Livsfare, og hvis han kunde redde sig selv, skulde han have Skadeserstatning, raabte han derimod om Hjælp, skulde hans tidligere Redningsmand være sagesløs. Nis Henriksen fandt denne Dom meget snild, gav »Herredsfogeden« nogle Smaamønter og dømte senere som Drengen havde gjort. Det tilføies at Udfaldet blev meget ulykkeligt for den Paagjældende, der druknede. — Fortællingen minder en Del om en af Historierne i 1001 Nat.

Nis Henriksens Hustru Anna var fra Vellerup i Agerskov Sogn. Hvornaar han blev gift, vides ikke maaske 1516, han blev nemlig selv optaget i Frue Kjøbmandslag i Flensborg 1515¹⁾ og Fru Anna 1517. Af deres otte Børn ere de to rimeligvis døde tidligt, idet de ikke forekomme i Delingsakterne. En Ligsten i Bylderup Kirke bærer hans og hans Hustrus Navne. Paa Haistrupgaard findes deres oliemalede Portræter i Legemsstørrelse og desuden en Glaspokal, paa hvilken man sér (ligeledes i Olie) N. H. paa sin steilende Skimmel i sin flagrende røde Kappe rigtignok i meget beskadiget Tilstand. Paa den modsatte Side synes det, at Vaabnet har været anbragt. Er Billedet korrekt, maa han have baaret et Harnisk under Kappen. Ansigtstudtrykket navnlig paa det store Billede modsiger ikke Jonas Hojers Dom: Er war ein verschlagenes Weltkind.

¹⁾ Han besad Huse i Flensborg.

4. Slægtled.

Hinrick Nissen har formodentlig været den Ældste af sine Søsken og var Borgemester i Tönder fra 1551 til 1560. Hans Hustrus Navn er ubekjendt.

Peter Nissen førte en Proces med sine Søsken om Vraagaard, som han vilde have forud, men han tabte Sagen. Han var gift med en Datter af Raadmand i Flensborg Claus Frese, der anførte Flensborgerne i Grevens Feide og senere af Byen fik et Stykke Land skjænket, der endnu bærer Navnet Freses Lykke.

Hans Nissen fik Haistrupgaard og Vraagaard og blev seks Aar efter Faderens Død Herredsfoged i Slogs Herred. Hans Hustru Marin (Marine) var en Datter af en vis Peter Redlefsen i Tönder, og med hende havde han elleve Børn, af hvilke vistnok to ere døde temmelig tidligt, der omtales nemlig kun ni i Delingsakten²⁾. Hans og hans Hustrus Navne med deres Familiemærker — for sidstnævntes Vedkommende tre Trekløvere paa en Stilk — findes anbragte paa Prædikestolens Himmel i Bylderup Kirke.

Anna Nissen var gift med Jes Boysen paa Kollund, der var en Sønnesøn af den 1488 af Kong Hans adlede Jes Thomsen, om hvem det fortælles, at han senere i Slaget ved Hemmingsted overlod Kongen sin Hest og selv greb fat i dens Hale. Jes Boysens Agnater afvekslende Peter og Nicolai have besiddet Kollund indtil 1872. En Stamtavle findes ikke.

5. Slægtled.

Nicolaus Heinrichs nedsatte sig i Lüneburg, var gift med Ursula v. Tobing og var efter Büttner ein gelehrter und räsonabler Mann.

Nis Hansen arvede Haistrupgaard og Vraagaard og blev Herredsfoged 1591. Med sin Hustru Anna, der var en Datter af Herredsfoged Erich Clementzen i Farensted, havde han tolv Børn seks Sønner og seks Døtre, der alle overlevede ham. I Bylderup Kirke findes et Maleri af hele Familien samt deres Familiemærker for Konens Vedkommende en bugtet Egegren med fire Blade og tre Agerner. Ved Siden heraf hans Stamtavle omtrent det Samme som i Bilag I men mindre udførligt samt følgende Distikon:

¹⁾ Bilag II og III.

²⁾ Bilag IV.

³⁾ Bilag I.

Epitaphium

integerrimi viri Nis Hansen prætoris Sluxhardensis.

Nis mihi nomen erat patrium sed nisus Olympo

In Christo posui spemque fidemque meo.

Cujus et auspicio sacro duce flamine vixi,

Ut scirem cunctis posse placere bonis.

Uxor cum sobole et fidi valeatis amici.

In coelum nobis certa pacata via est.

Johannes Mauritius

præp. Tunder.

ex affinibus intimus.

Karsten Hansen¹⁾ eiede en Gaard i Vollerup og var gift med Ingeborg, hvis Familie er ubekjendt. Hans og hans Hustrus Forbogstaver og Familiemærker findes indgraverede paa Alterstagerne i Aventoft Kirke. Fru Ingeborgs Mærke var et Oksehoved. Hun har rimeligvis efter Mandens Død opholdt sig hos Sønnen paa Føgebøl. I Bilag V kaldes Karsten Hansen »Erffgeseten« et Ord, der korrekt kun blev brugt om Adelige, dog kan herpaa ikke begrundes noget Bevis for Adelskab, da der haves Eksempler paa, at det rigtignok med Urette er brugt om Selveiere i Almindelighed, men det bliver dog herved mærkeligt, at det ikke er brugt om den i samme Aktstykke nævnte Calle Pawelsen, der ogsaa var Selveier, hvad der kan ses af et Aktstykke i Zeitschrift der Gesellschaft für die Geschichte der Herzogthümer 1873, Bd. 4, Pg. 369. I to Aktstykker, der findes paa Store Tønde bruges iøvrigt samme Betegnelse om Andreas Nissen (se Slægtled 7), og i »Tundersche unsterbliche Sterblichkeit«²⁾ om Hans Nissen.

Anna var gift med Raadmand i Tønder Casper Petersen, og deres Datter Anna ægtede Provsten i Tønder Joh. Mauritius, Forfatteren af ovenstaaende Vers. (Se desuden Slægtled 6 Hans Nissen).

Marie var gift med Hans Owsen i Rost, Herredsfoged i N. Rangstrup Herred, og deres Efterkommere have boet i den nævnte By indtil for c. 50 Aar siden. En samlet Stamtavle kan ikke tilveiebringes, men forskellige Notitser har jeg fundet i Arrild

¹⁾ Bilag IV og V.

²⁾ Om dette Værk se neden.

Kirkebog. 1720 ægtede en Hans Outzen Anna Hennings Mecklenborg, en Datter af Præsten i Arrild Chr. M. Deres Søn var Husfoged Chr. Outzen. 1721 ægtede Præsten i Arrild Anders Slange Jfr. Johanne Lovise Outzen, 1731 Pastor Chr. Friis d. Y. i Abild Jfr. Dorothea Outzen, 1747 Pastor Schmidt i Roager Jfr. Dorothea Marie Outzen.

Herredsfoged Hans Owsen og Marie ligge begravede i Arrild Kirke, hvor en Del af deres Ligsten endnu er i Behold. Der staar paa den:

..... Hans Owsen i Roest Herritzfo

..... udi sit 60 Aar salig i Herren hensovit

..... Quinde Marin salige Hans Owsens

..... udi hendes Aar salig i Herren hensov

Fru Maries Familiemærke ses ogsaa paa Stenen, Hans Owsens er afslidt.

6. Slægtled.

David Heinrichs havde studeret ved mange forskellige Universiteter og blev Sülzmeister, Borgmester og Raadsherre i Lüneburg. Han var gift med Anna Marie v. Lüneburg, en Datter af Hertug August af Braunschweig og Lüneburg med Ilse Schmiedechen, der var en Borgmesterdatter fra Epsdorf, og var viet til Hertugens venstre Haand. D. H. har sikkert nok været en meget mægtig og anset Mand. Han har skrevet en Disputats: De Nobilitate og desuden en juridisk Afhandling.

Med hans Sønner er rimeligvis Familien i Lüneburg uddød paa Sværdsiden.

Dethlef Karstensen¹⁾ var Forpagter af den hertugelige Gaard Føgebøl (Fockebüll, Fuggebüll, Fugckebüll) i Aventoft Sogn og tillige Digefoged. Hans Hustru Kathrine var en Datter af Kjøbmand og Raadmand Anders (Andreas) Thomsen af den mægtige tønderske Familie Andersen eller Ambders²⁾ som den senere kaldte sig. Hendes Oldefader Anders Momsen, Raadmand i Tønder, er bleven bekjendt ved, at han paa Veien mellem Tønder og S. Lygum i Nødværge dræbte Adelsmanden Erik Emmiksen af Tyrstrupgaard, og derfor maatte flygte af Landet. Familiens Mærke

¹⁾ Bilag V.

²⁾ Af denne Familie har der i Tønder været tre Borgmestere og en halv Snes Raadmænd.

var to Blade med Stilkene om en Træbul imellem Bladene en Sol. Dethlef Karstensens og Hustrus Familiemærker findes tilligemed hans Forældres indgraverede paa Alterstagerne i Aventoft Kirke. Han døde i Lübeck paa en Reise¹⁾.

Hans Nissen arvede Haistrupgaard og købte 1639 »eine wüste Hufe Tunde« 3: Store Tønde af Hertug Friedrich for »1200 Rchsth in Specie«²⁾. Han blev Herredsfoged og synes at have været vel set af Hertugen, der 1638 gav ham Jagtret³⁾ i Slogs Herred, hvilken Ret er bleven bekræftet af de følgende Herskere indtil den preussiske Jagtlov af 1872. Af hvilken Familie hans Hustru Mette har været, lader sig ikke bestemt afgjøre, men jeg feiler næppe, naar jeg antager, at hun har været en Datter af Provst Joh. Mauritius i Tønder (hvis Hustru var hans Søskenbarn) og en Søster til Mag. Andr. Ambders' Hustru Margrethe: Ambders kalder Hans Nissen mein Schwager, og Joh. Mauritius underskriver sig paa Nis Hansens Epitafium: ex affinibus intimus.

Anna var gift med Lorenz Nissen paa Oldemorstoft, Herredsfoged i Vis Herred. Han nedstammede fra en vis Henrik Lorenzen eller Jæger, som havde erhvervet nogle Rettigheder til denne Eiendom, der skal være bleven beboet af hans Efterkommere indtil de senere Tider.

Margrethe ægtede Præsten i Tønder, Richard Bennich, der døde som Klosterpræst i Preetz og nedstammede fra Herredsfogden i Ringenæs Peter B., som 1488 var bleven adlet af Kong Hans. Familiens Vaaben var to sammenflettede Egegrene med fem Agerner.

Dorothea var gift med Digedommer Andreas v. Andersen, der var en Sønnesøns Sønnesøn af Herredsfoged i Kjær Herred Anders Sønnicksen, som 1450 fik »Fribrev« af Hertug Adolf og

¹⁾ De ældste Kirkebøger her i Omegnen begynde 1653, men udmærke sig ved en stor Unøjagtighed med Hensyn til Aarstallene, undertiden ere Unøjagtighederne saa store, at det er tydeligt nok, at Kirkebogen ikke er holdt à jour, men lavet mange Aar efter Begivenhederne. I Aventoft Kirkebog findes saaledes, at Fru Kathrine paa Føgebøl er død d. 8 Jan. 1657, 69 Aar gl., og dog er det sikkert, at hun er død i Marts 1636, 37 Aar gl. Der findes nemlig en Samling af Ligvers forfattede af Præsten i Burkal Mag. Andr. Ambders (Kathrines Broder) over afdøde Slægtninge og Venner betitlet: Tundersche unsterbliche Sterblichkeit, 1 Bind udg. 1649, 2 Bind 1675. I Bind 1 findes Ligvers over Fru Kathrine, og hendes Dødsaar og Dag angivet, som oven anført (Marts 1636).

²⁾ Kølebrevet findes i Königl. Staatsarchiv i Slesvig.

³⁾ Bilag VI.

1452 »Adelsbrev« af Christian I. Skjoldet delt paa langs af hvidt og blaat, deri en Ulv af de omvendte Farver. Det har været antaget, at Familien er uddød, hvilket ikke er Tilfældet.

Da alle tolv Søkende ved Faderen Nis Hansens Død endnu vare i Live, er det rimeligt, at flere end de nævnte have efterladt sig Afkom. I Bylderup Kirkebog findes forskjellige Personer, om hvilke det er at antage, at de høre til Nis Hansens Efterkommere, saaledes Anna Nissen af Haistrup, der ¹³/₁₀ 1677 blev gift med Theologen Joh. Anton Musæus og døde 1684, 35 Aar gl. Birthe Nissen af Haistrup gift med Hans (eller Johan) Andersen paa Karlsvraa. Paa Vraagaard forekommer Marinus Nissen og i Lys-holm Dethlef Nissen. Det er bleven mig meddelt, at der i sin Tid fandtes malet en Hjort med en Slange i Munden i Burkal Kirke paa den Kirkestol, der hører til den Gaard i Lysholm, som nu eies af H. P. Hansen.

7. Slægtled.

Hans Nissen arvede Haistrupgaard, blev Herredsfoged og var gift med Dorothea Stridebeck, hvis Familie er ubekjendt. Hun overlevede Manden i 56 Aar og blev efter hans Død indviklet i en Række Retssager vedrørende Gaardens Friheder. Hun udfægtede dem med stor Tapperhed, og synes i det Hele at have været en stemplet Dame, hvilket sidste maaske har været Grunden til, at hendes tre Sønner henlevede ugifte. Hun blev gift, da hun var fjorten Aar, og hendes ældste Søn blev født, da hun var femten Aar gl. Mette Marie Preuss (se neden) blev iøvrigt gift i samme Alder.

Andreas Nissen fik Store Tønde, og var gift med Hanna en Datter af Pastor Paulus Claudius i Hostrup. Af Aktstykker, der findes paa St. Tønde sés, at han maatte udholde en langvarig Proces med den daværende Præst i Hostrup Joh. Mauritius vedrørende Tiendeafgifterne. Han vandt Sagen og staar i det Hele som den fredelskende Mand, der altid ønsker Forlig, ligeoverfor den stridslystne Præst, der tilmed var hans Svoger og vistnok ogsaa hans Søkendebarn.

Thomas Dethlefsen¹⁾ var født paa Føgebøl og opholdt sig her, indtil han af Hertug Chr. Albrecht ²⁸/₃ 1662 beskikkedes til

¹⁾ Ses af Aventoft Kirkebog. Se i øvrigt Arkivrester, der opbevares hos Kommuneforstanderen i Niebel samt Zeitschrift der Gesellschaft für die Geschichte der Herzogthümer Schleswig, Holstein und Lauenburg. Bind 3.

Landfoged i Bøcking Herred, 1669 blev han tillige Diggreve i Tønder Amt, hvilken sidste Udnævnelse kostede ham 500 Rchsth. til Regjeringspræsidenten J. A. Kielmann til Kielmannsegge. 1664 havde han en Strid med Herredsbeboerne angaaende en Afgift af 2 l. Sk., der aarligt skulde ydes ham af hver Demat Land, og endskjøndt han i denne Sag vistnok var fuldkommen i sin Ret, maatte han dog give Regjeringspræsidenten en Gratifikation af 2000 Rchsth for at faa Sagen i Orden. Allerede 1673 anklagedes han af Herredsbeboerne for at have hævet for mange Penge, men Klagen afvistes, og der blev af Hertugen udstedt et Mandatum pönale, i hvilket Bøckingherrederne trues med en Bøde paa 40 Rchsth, hvis de vove at fortrædige »den Ehnsamen unsern Landvogt in Riesemmoor¹⁾ lieben und getreuen Th. D.«. Mandatet maa senere være bleven taget tilbage, thi 1676 klages igjen og denne Gang med bedre Held. D. ²⁹/₃ 1676 kaldes D. endnu af sine Modstandere Landvogt, men ⁷/₁₂ s. A. der gewesene Landvogt, Diggreve forblev han til sin Dødsdag, dog er han rimeligvis ikke bleven afsat, men kun suspenderet, thi endnu ²²/₁₂ 1680 kaldes han i en Skrivelse fra Amtmanden i Tønder Hans v. Thienen: »Fürstlicher Teichgraf des Amts Tundern und Landvogt in der Bøckingkarde«. Der nedsattes en Kommission formodentlig allerede 1676 for at undersøge Klagerne, og da den arbejdede med sædvanlig Kommissionshurtighed, naaede den at afgive sin Kjendelse d. ³¹/₁₀ 1681. Th. D. var da allerede død, men hans Bo blev dømt til at tilbagebetale 6909 Rchsth. 24 Sk. 6 Pf., der blev gjort Udlæg i Boet for denne Sum, og, som det fremgaar af et Aktstykke i Herredsarkivet af ¹²/₈ 1682, maa Fordringen være bleven dækket. Der blev beregnet 6 p. c. p. a., og omtrent en Trediedel af Summen hidrørte fra de paaløbende Renter. Samtidig vare forskellige andre inddragne i Undersøgelsen og da navnlig hans Svigerfader, Borgmester i Tønder (1674—1684) Peter Preuss, der tidligere havde været Landskriver i begge Marskherrederne, hans Svoger Borgmester i Tønder (1669—1474) Johan Preuss, der tidligere havde været Landfoged i Horsbøl (Viding) Herred og endnu flere.

¹⁾ Riesummoor er det gamle Navn for Bøcking Herred. At Mandatet har kostet en Gratifikation til Kielmann er muligt, men kan ikke ses af Akterne. Da der igjen klagedes 1676, var Kielmann død.

At Thomas Dethlefsen paa forskjellig Maade har gjort sig ulovlige Fordele paa Herredsbeboernes Bekostning, fremgaar tydeligt nok af Kommissionens Undersøgelse; vaske ham rén kan jeg ikke, men det maa tjene til hans Undskyldning, baade at hans Kollegaer i Marskherrederne gjorde det Samme og havde gjort det Samme før hans Tid, og at hans Foresatte Amtmanden i Tønder (1666—1673) Bertram Pogwisch og Regjeringspræsidenten J. A. Kielmann gave et meget slet Eksempel, og navnligt gik Sidstnævntes Bestikkelijkheid over allle Grændser¹⁾. Ogsaa synes det, at man paa den Tid har betragtet den Slags Lovovertrædelser med andre Øine end nu, og at man tilgav de Skyldige, naar de blot tilbagebetalte, hvad de paa en uretfærdig Maade havde sat sig i Besiddelse af: Peter Preuss blev arresteret og dømt i samme Sag, men var desuagtet Borgmester i Tønder til sin Død 1686! Th. D. var gift med Mette Marie Preuss, en Datter af nysnævnte Borgmester Peter Preuss og Lauretha de Bähr. Hun døde 25 Aar gl. i Barselseng i Tønder, hvor Provst Stephan Kenckel holdt Ligprædikenen, som han senere udgav under Titlen: Die gekrönte Treu Trostseule über den zwar frühzeitigen doch seligen Todt der im Leben hochbegabten nunmehr aber im 25 Jahres Alters d. 28 April dieses 1674 Jahres selig verschiedenen jungen Frauen, Frau Mette Marie Detleffs²⁾ des Edlen Hochweisen und wohlgelahrten Herrn H. Thomas Detleffs dero regierenden Hoch-Fürstl. Durchlaut zu Schleswig Holstein hochbetrauter Landvogt in der Böckingharde Herzallerliebste Hauss Ehre, welch: d. 7 Mai dieses Jahres 1674 Christüblich in Tondern beigesetzt³⁾ worden, nach dem sie abermals war eines Sohnes genesen. Der kan herefter ikke være nogen Tvivl om, at Fru Mette Marie er død i det ovenangivne Aar, men desuagtet finder man i Tønder Kirkebog at Th. D. i 1677 har ladet en Søn døbe Nicolai og i 1678 en Søn Johan⁴⁾. Som det synes overlevede

¹⁾ Som oven bemærket maatte Th. D. flere Gange betale ham store Summer og har vel saa selv taget Pengene, hvor han kunde faa dem.

²⁾ Familien er i Færd med at lægge sig et Stammenavn til. Dethlef Karstensens Hustru benævnedes endnu Kathrine Dethlefs og Børnene Dethlefsen og Dethlefsdatter.

³⁾ Hun er rimeligvis ført til Dedsbøl og begravet der.

⁴⁾ Kirkebogen i Tønder begynder for Daabslisternes Vedkommende 1653, men maa være lavet efter 1680, idet de, der ere fødte efter 1653, men igjen døde før 1680, ikke findes i den.

fire Børn Moderen, af disse ere atter de to døde før Faderen¹⁾; i et Aktstykke fra 1681²⁾ omtaler Peter Preuss, at han maa forsørge to umyndige Børnebørn 3: Nicolai og Johan (Hans).

Familien Preuss, hvis Familiemærke var en rød Rose i Sølv Felt, paa Hjelman to Vinger derimellem to røde Roser, uddøde 1705 med Peter Preuss's Søn Lucas. Det er rimeligt, at de to Barneportræter, der findes paa det store Epitafium i Tønder Kirke ere af Mette Marie og Lucas.

Magdalene Dethlefsen var gift med Johan Preuss, Landfoged i Horsbøl Herred, de boede paa Føgebøl, Magdalenes Hjem, da han senere blev Borgmester i Tønder, boede de rimeligvis, hvor nu Store Apothek ligger, og have de maaske opført denne Bygning, i ethvert Tilfælde findes dér en Sandsten med deres Familiemærker. Johan Preuss døde 1674, og Magdalene ægtede 1677 Dr. Nicolai Friese, der dog allerede døde 1679. Begge Ægteskaber vare barnløse. Med sin første Mand havde hun oprettet reciprokt Testamente, for at faa denne Sag bragt i Orden blev der anvendt 4000 Rchsth.³⁾, af hvilke de 2000 gik i Regjeringspræsidentens Lomme! Som Joh. Preuss's Arving blev hun inddragen i den tønderske Kommissions Undersøgelse og dømt til at betale c. 24000 Rchsth., en Sum, der nu vilde svare til et Gods paa 400 Tdr. Hartkorn⁴⁾. Denne store Udbetaling har formodentlig givet Anledning til et i Viding Herred meget almindeligt Sagn. Hun skulde en Gang ved Veerladen have kastet en Guldring i Dybet og sagt, at ligesaa lidt som hun atter vilde faa Ringen at se, ligesaa lidt kunde hun nogensinde blive fattig. Sin polykratiske Ring fandt hun senere i en Gjedde og døde i Fattighuset i Aventoft. Slutningen af Historien er nu i ethvert Tilfælde ikke rigtig. Et Aktstykke i Horsbøl Herreds Arkiv viser, at Joh. Preuss's (og hendes) Arvinger endnu 1702 skattede af 62 Demat 25 Roder Kogsland. Men selv uden dette Vidnesbyrd, godtgjør Bilag VII, at Hertugen vilde have ladet hende tilflyde Understøttelse, hvis hendes Formue var gaaet tabt ved Udbetalingen.

¹⁾ Nemlig 1677 og 1679. Se Tønder Kirkes Regnskab for de nævnte Aar. I Daabslisterne findes de naturligvis ikke.

²⁾ Arkivresterne i Bøcking Herred.

³⁾ Se Zeitschrift der Gesellschaft für die Geschichte der Herzogthümer.

⁴⁾ Et Grevskab — 2000 Tdr. Hartkorn blev nemlig 1670 vurderet til 120,000 Rd. Cour

I Aventoft Kirke findes et Epitafium med gode Portræter af hende og Joh. Preuss, med begges Familiemærker samt følgende Vers i ganske letløbende Aleksandrinere.

Wer hier in dieser Welt die Ewigkeit betrachtet
Und Gott für seinen Schatz im ganzen Leben achtet,
Dem wird der Tod ein Schlaff und ein erwünschte Ruh,
Wenn er nach Gottes Schluss thut seine Augen zu.
Der stirbt getrost und wohl, der in dem ganzen Leben
Der Sterblichkeit gedenkt und sich nicht will ergeben
Der eitlen Eitelkeit. Gott ist sein höchstes Guth
Die Welt liegt ihm zu Fuss in allem was er thut.

Naar undtages et par Fejl, der kunne skrives paa Malerens Regning, udmærker Verset sig ved sin rigtige Orthografi, hvad ellers ikke er Tilfældet med Skriftstykker fra den Tid (1662). Forfatteren er ikke angivet, man maa vel nærmest tænke paa Magdalenes Morbroder Mag. Andr. Ambders i Burkal († 1687).

Ingeborg Dethlefsen ægtede Borgmester Hinrich v. Hatten og var hans anden Kone, idet han først var gift med Landfoged i Horsbøl Herred Jürgen Eckleff's Enke Dorothea f. Preuss, en Søster til Johan og Peter Preuss¹⁾. Hans og Hustruers Vaabner findes anbragte paa Prædikestolens Himmel i Kirken i Tønder. Han var en Sønnesøn af den af Keiser Ferdinand adlede Landkantsler af samme Navn. Skjoldet ved en Flod delt paa Tværs, for Oven to seksoddede Guldstjerner, for neden én, paa Hjelmen en Krone, af hvilken to Morgenstjerner stikke frem.

8. Slægtled.

Anne Sofie Nissen blev gift med Præsten Evald Ægidii i Bylderup. Det viser sig her, at forelskede Folk til enhver Tid have været lige naragtige. I Bylderup Kirkebog findes nemlig under 26 Marts 1673 anført: »Døbt hans Nissens Datter Anna Sofie«, senere er tilføiet med Evald Ægidii's Haand, Hans Nissens »deilige« Datter »Jfr.« Anna Sofie. Ægidii's Fader var Præst i Bylderup, og han var først Faderen adjungeret. Han hørte til en

¹⁾ Med Fru Ingeborg havde han to Døtre, der begge døde som Børn (se Tundersche unst. Sterblichkeit) og naturligvis ikke findes i Kirkebogen.

i Nordslesvig temmelig udbredt Præstefamilie, der snart optræder under Navnet Ægidii (Ægidius) snart under Navnet Evald. Enevald Evald, Johannes Evalds Fader, var af denne Familie (en Brodersøn) ligeledes Præsten i Brøns Peder Ægidii. Sidstnævnte havde gaaet i den sorte Skole, og i mine Drengenaar har jeg i Brøns hørt mange Fortællinger om hans overnaturlige Evner. Her et Eksempel. Han stod en Søndag paa Prædikestolen og prædikede, da han paa én Gang gjorde en Standsning, strakte Haanden mod Vest og sagde, »og han blev staaende«, hvorefter han prædikede videre. Da disse Ord ikke stode i nogen Sammenhæng med Prædikenen, undrede Tilhørerne sig over, hvad det skulde betyde, men de skulde snart blive oplyste derom; thi da de gik fra Kirke, fandt de mellem denne og Præstegaarden en Tyv staaende med en stjaalen Sæk Tørv, Præstens mægtige Ord havde bundet ham til Stedet, og han kunde ikke komme bort, førend han havde skriftet og lovet Bod og Bedring. En saadan Mand var »Hr. Peer«.

Da Brødrene Hans, Johan Dethlef og Adolf Nissen vare døde ugifte, arvede Helene Marie Nissen Haistrupgaard, og da hun selv var ugift, solgte hun den 1743 til Herredsfoged Vilhadus Fabricius, og den gik saaledes ud af Familien, i hvilken den havde været gennem otte Slægtled i c. 300 Aar. Den nye Eier solgte igjen Gaarden til Thomas Sønnichsen 1754, og i hans Families Besiddelse findes den endnu.

Andreas Nissen arvede St. Tønde og var gift med Elsabe Margrethe Ambders, en Datter af Præsten i Burkal Chr. Ambders og en Sønnedatter af Mag. Andr. Ambders. Ægteskabet var barnløst, og ifølge reciprokt Testamente konfirmeret 1720 beholdt Enken Eiendommen ved Andreas Nissens Død. Hun ægtede senere den bekjendte Historiker Andreas Hojer, hvem hun medbragte Store Tønde. Han var en Præstesøn fra Karlum og døde 1739 som dansk Etatsraad, Generalprokurør og Prof. juris.

Hans (Johan) Dethlefsen var født i Tønder, hans Fødsel kostede Moderen Livet, og da han i sit syvende Aar tillige mistede sin Fader, blev han opdraget hos sin Mormoder Fru Lauretha Preuss tilligemed sin ældre Broder Nicolai, der muligvis er død tidligt, i det mindste findes der i Kopskatlisterne for 1693 kun én Dattersøn i Fru Lauretha's Husstand. Hun døde 1697, og Hans D. har formodentlig for sin Arvepart kjøbt den Gaard i Arrild, som han beboede til sin Død. Han var Sognefoged fra 1709 senere

tillige Sandemand. I Kirkebogen betitles han Mons:¹⁾. Han var gift med Niels Larsens Datter²⁾ af Rost. To Sønner og en Datter overlevede dem.

9. Slægtled.

Niels Friis var født 1706 i Arrild, gik i Ribe Skole og blev Præst paa Fanø 1736. Hvorfra Hans Dethlefsens Børn have faaet Navnet Friis, lader sig ikke bestemt afgjøre, min afdøde Fader har en Gang sagt mig, at det var kommet fra Spindesiden, men han vidste ikke hvorledes. Hans Dethlefsens Hustru hed som anført Karen Nielsdatter (Larsen), og har altsaa ikke bragt Navnet med. Hans Broder Nicolai var holdt over Daaben og vistnok opkaldt efter Dr. Nic. Friese, der senere ægtede hans Faster, Magdalene Preuss f. Dethlefsen, og der er saaledes en vis Sandsynlighed for, at han kan have kaldt sig Nicolai Friese eller Fries, at Præsten Niels Friis er bleven opkaldt efter denne Onkel, og at hans Søkende have faaet det samme Stammenavn. Han var to Gange gift, begge hans første Hustruer døde i første Barselseng med dødfødte Børn. Hans tredie Hustru var Agnete Kathrine Steensen, en Søster til Etatsraad Steen de Steensen, bl. a. bekjendt fra Blichers Noveller. En anden Broder Georg gik i preussisk Tjeneste, blev Generallojtnant og forsvarede som Fæstningskommandant Neisse mod den franske General Vandamme.

Traditionen paa Fanø erindrer endnu »gamle Hr. Friis« som en vældig Jæger for Herren, og den beretter, at han en Gang i et Skud skal have fældet 28 Stokænder.

Gabriel Friis boede i Arrild formodentlig paa Forældrenes Gaard —, hans Hustrus Navn er ubekjendt.

Marie Hansdatter Friis var gift med Degnen i Arrild, Johannes Erasmus Kiersing. Hun synes ved Mandens Død 1759 at have forladt Sognet. Saavel hendes som Børnenes senere Skjæbne er ubekjendt.

¹⁾ I Arrild Kirkebog angives hans Alder til 68 Aar 6 Uger og 5 Dage, skal være 69 Aar, mindre end 6 Uger og 5 Dage.

²⁾ Hendes Alder angaves i Kirkebogen til 89½ Aar, men da hun er født 1672 og døde 1757 maa det være 85½. Daabslisterne begynde 1664 og gaa til 1680, hvorefter der er et Hul til 1720.

10. Slægtled.

Hans Ditlev Friis var født paa Fanø og gik i Ribe Skole. Han blev Præst, var først Faderen adjungeret, senere Præst paa Fanø og døde som Præst i Veile. Hans Hustru var Kirstine Nissen.

Gabriel Michael Friis var den yngste af sine Søskende, tog dansk juridisk Eksamen og blev Herredsskriver i Gørding og Malt Herreder. Hans Hustru var Frederikke Tranberg i Endrup Mølle, der nedstammede fra Gaardeier Hans Knudsen Tranberg (1612—1688) i Tranberg i Aarre Sogn.

Bilag.

I.

Brudstykke af Mag. Petri Fabricii Ligprædiken over Nis Hansen¹⁾ 1616.

Den allerførste, som man ved noget aff at sige, haffuer hædet Peder Pedersen huilken haffuer begiffuen sig fra lendemarck fast for Tohundre Aar, oc paa dette Sted i Haistrup sin lifsstad hafft sin Bolig, men er af sin egen Suen vester Haistrup ved en Aalgaer, at han haffde tilbørlig straffet hannem for sin Moduillighed, med en Boløxe ihielslagen. Denne haffuer ladet effter sig fire Børn, huilke saaledes hafuer formeret sig, at af dennem ere vdsprungne offuer de 600 Siele. Efter hannem haffuer sin Søn Henrik Pedersen boet paa samme Sted og hafft sin Hustru Ellin af Wolderup, med hende afflet fem Børn. Dennis Søn Niss Henriksen-2 fød 1478, haffuer i lige made boet effter sin Fader paa dette Sted. Hannem haffuer Gud saaledis ophøiet, benedidet oc velsignet, at han med Rett maa kaldis denne ganske Slectis Olderfader, første Oprindelss Ære og Priiss. Thi effter Gud haffde besønderlig begaffued ham med Visssdom, Fornufft oc Forstand, er hand i sit 40 Aar 1518 keest oc vdvalt til Herritzfoget her i Sluxherrit, men 4 Aar dereffter A. 1522³⁾, der Kong Christiern bleff fordreffuen vdaff Danmark, haffuer hand været paa Vornhoffuet Mode oc der med sin Frimodighed oc Forstandighed forhuerffuet saadan Gunst hos sin naadigst Landzførst oc Herre, at han haffuer begaffuet hannem med stor Frihed og arffuelig Eiendom, huilket sine Børnebørnsbørn

¹⁾ Oprindeligen trykt i Hamborg — nærværende efter en Afskrift i Geheimearkivet i Kjøbenhavn tagen af Olaus Møller.

²⁾ Det bemærkes at her staar Henriksen og ikke Hinrichsen.

³⁾ Det var 1524.

endnu formedelst Gudz og førstelig Naadis besønderlig Gunst og Mildhed besidde, nyde og bruge. Hand er død den neste Mandag for S. Andersis Dag og afflet med sin Hustru Anna aff Welderup vdaff Affuerskou Sogn 8 Børn, aff huilke er udsprødt 150 Personer. Hans Søn Hans Nissen, fød 1535, traad i sin salig Faders Fodspor, icke allene paa sin Boligs, men ocsaa Embedss oc Førstelig Gunst og Naadis vegne. Friede Maren, Peder Redleffsens Daater af Tunder, A. 1555 i sit 20 Aar, vorde Herritzfoged 1560 i sit 25 Aar, saa at imellem sit oc sin Faders Fogdy forløbe 6 Aar, døde 1574 den 31 Martii, haffde afflet 11 Børn, de der haffue formeret sig offuer de 81 Siele. Hans salig Hustru Marin Hansis døde 1594 den 18 Februarii. Deres ældste Søn, Niss Hansen, fød 1558, det neste Aar for dytmarsk Slag, den 1 Novembris Klocken 11 for Middag, bleff holden i nogle Aar i Tunder til Skole; dereffter i sit 13 Aar sendt til Lønborrig¹⁾, der han haffuer været hos den gamle høilærde Mand Luca Lossio i sit Hus og ved sit eget Bord i 3 Aar. Der han var 16 Aar haffuer sin Fader selff ført hannem til Hamborrig i den tydske Regneskole; paa samme Reise bleff sin Fader siug oc døde strax dereffer. Derpaa haffuer sin Moder hiemfordret hannem igjen i sit 16 Aar oc dereffter været hos hende i 14 Aar til hand var 30 Aar gammel, da haffuer han fried salig Erick Clementzens Herritzfogedis Daater, Anna, i Farensted, 3 Aar dereffter vorden Herritzfoget i sit 33 Aar, saa at hand haffuer været Herritzfoget i 25 Aar, leffuet med sin Hustru 28 Aar, afflet med hende 12 Børn, 6 Sønner oc 6 Døttre, som endnu alle ere i Liffue oc seet udaff sine 2 ældste Døttre 6 Planter vdsprøde. Han døde den 8 Februarii Klocken 1 Effter Middagen 1616.

II.

Nis Henriksens Arvinger tilskøde deres Medarving Hans Nissen deres Andel i Haistrupgaard og Vraagaard 1557²⁾).

Ick Kerstenn Jacobsen hardesfagit vnde dingshörer in Sluxharde mathies Nyssenn Tüge swensenn vnde Jes tüchesenn sanntmenne darsüluest bekennenn vnnde betügenn apenbar vor

¹⁾ Lønborrig = Lüneburg. Lucas Lossius var en berømt Skolemand.

²⁾ Det paagjældende Pergament er i Hr. Sønnichsens Besiddelse paa Haistrupgaard, ligesaavel som Pergamenterne efter hvilke Bilag III, IV og VI ere afskrevne.

alsweme mydt dyssenn vnnsrenn apenn Dingiswinde, de enhe Szeenn odder hörenn lezenn, datt am Jare na der gebordt Christi dusen viffhundert in deme söuen vnnde vefftygestenn des mydtwekens na reminiscere Erschene vor vns vnnde gemeynnenn hardislüden so des dages to dinge werenn binne veher dingestocke ein besetenn vnde uprichtygenn rechtes Ersame Hinrick Nyssenn, borgermeyster der Stadt lütcken Tundern, vnnde ock de vorsichtige Anndres Sünricksenn, Hanns Feddersenn Borger vnnde Inwanere der Stadt Flenesborch vnnde ock de Ersame Jes Boysenn arffgesetenn to Collundt mydt wyllenn vnnde Fulbort erer dogetsamenn husfrauenn genennet Katherine Anderses, Karstine Hannses vnnde Anne Jesses, vnnd se hebben aldar apenbar binnen veer dyngestockenn vorschotet vorlaten vnnde vorkoft deme Ersame Hanns Nyssenn to Haesdrup wonaftig alle erhe gerechten egenndome vnnde anpart, so ein Jeder der süluigenn na erenn szeligenn vader Nys Hinricksenn ock erenn moder so datt mael im leuende was mydt wyllenn vnnde erenn vulborde rechtes halleuenn aruenn krigenn vnnde erlangenn kennenn inn de ghebuit vnnde huseninge to Haesdrup vnnde ock to wragardt alze de nemlich husze schuene spiker vnnde stellinge mit sampt allenn farendenn haus dar idtz gemelt Hanns Nyssenn up wonet, vnnde sin vader Nys Hinricksenn szeliger gedechtenisse by sinem leuende bewanet hadde darbeneuenn ock ein bundengude to buldrop mydt alle sine bewohlicke tobehöringe, hus, grundt, ackerenn, wysche, weyde beneuen allennt wes von oldinges dar togelegenn heft auer datt gantze buldrup velde belegenn nictes vntagenn darbeneuenn ock twe seermarck, datt ein ostenn Wragardt belegenn vmme besteniget, datt ander inn Hunding veltmarckenn belegenn ock vmme besteniget vorschotete vnnde vorhetenn updachte Hanns Nyssenn alles wo bawengeschrewenn in vnnd mydt kraft desser breues vor enenn vnnde erenn aruenn Hanns Nyssenn vnnde sinenn aruenn frye vnnde qnidt vor allenn ansproecke vnnde to drenn follegenndenn dingenn vor schoet vnnde na schoet recht vnnde redelickenn lachbadenn, vnnde heft dorup binnen iiij dingestockenn sin lachenet bekamenn vnnde erlanget na lantrecht, vnnd se danckede deme ersame Hans Nyssenn vor gude nogeaftige Aufschifftinge vnnde vullenkamener betalinge, wo dytt alle vorgeschreuen begerde Hans Nyssena ein dingiswytlieheit, des wurdenn dar viii Framenn lüden ut deme harde utgenennet alze benemlich, Jes Reggelsenn to Sotrup, Asmus Hansenn to Eggebeck, Nys Jepsenn to Raepstede, Negels Petersenn

to Buldrup, Nys Christiernnsenn to Terkelsbül, Peter Jennsenn to Quernholt, Nys Johannsenn to Woldrup¹⁾ unnde Christiernn Andersenn to Heytze, de denne der wegenn vtgingenn rechtes hal-
lenenn sich besprekenn wolbedachtes modes. Se semptlich binnenn
veher dingestocke des ergeschreuen hardis wedder inquemenn,
tügedenn vnnde bewindedenn by erenn warenn woerdenn gelouenn
vnnde szelenn salicheit, datt alle punctenn, stückenn vnnde arti-
culenn synn also gegaenn vnnde gewarenn, alze vorgeschreuen,
des in orkundes latenn wy upgemeltenn vagit vnnde sanntmanne
unsenn gewoentlikenn ingezegelenn wytliken heten hengen up spa-
tium desses breues. Actum & factum in Sluxharde anno et die
quibus et supra.

III.

Paa Hinrick Petersens Vegne tilskøder Jacob Boysen 1562
Hans Nissen Haistrupgaard og Vraagaard.

Ick Hanns Tarstensen to Buldrup wonafftich, sanntmanne
in Sluxharde in des hardeffagedes Stede²⁾ in Sluxharde dynnge
to holdennde vorordnet, De Erbarrenn vnnde Erenntfestenn Erick
Langen arffgezetene to sollych, Swennenn negelsenn vnnde Jes
tücksenn ock sanntmane darsuluest Bekennenn vnnd betugenn
apennbar vor alsweme myt dysse unnsenn apenn verzegeldenn
dyngiswinde, datt am Jare na Christi unses herenn geborth veff-
teynn hundred vnnde in deme twe vnnde søstygestenn des myt-
wekenne na Esto mihi welcher ist denn 11 dach des manes
Februarij, dann is vor vnns vnnde gemeynenn hardesludenn so des
dages to dynnge werenn bynnenn veer dyngestocknen eyenn bese-
tenenn vnnde uprichtedenn rechtes personlich erschenenn: de
Ersame Hanns nissenn to hasterup wonafftich, Eschede vnnde
krech eyenn fullenkamenn dingeswinde vann achte Framenn hardes-
ludenn alze benemlich mickel Kragh vnnde Jes hannsenn to Bul-
drup, hanns Jepsenn to westergardth, Iwer hannsenn in de Nie-
möle, Kristenn andersenn to heytze, mickel andersenn to Rap-
stede, Laurens Kallesenn vnnde Niss petersenn to Renntze, de
der vtgingenn rechtes haluenn sick to besprekennde wolbedachtes
modes. Sze samptlickenn bynne veer dyngestockenn des erge-

¹⁾ Altsaa hørte den Gang Bjolderup Sogn med til Slogs Herred.

²⁾ Formodentlig fordi Herredsfogden Hans Nissen selv var Part i Sagen.

schreuen hardes wedder Inquemenn tügedenn vnnde wyndedenn by erenn worenn woerden gelouenn vnnde szelen salicheyt; Datt sze segenn vnnde hoerdenn in egenenn personenn gegenwerdich denn de ersame vorsichtyge Jacob Boysen borger vnnde inwanere der stadt Flennsborch was personlich bynnenn veer dyngestocken des bauengeschreuen hardes erschenenn eyenn fulmechtyger vann wegenn vnnde vt beuele dem vorsichtygenn Claues fresenn borger vnnde raetmanne der uppgemeltenn Stadt Flennsborch vnnde synes dochter kinde genennet hinrick petersenn dewyle de bauengemelt Claues fresenn to der suluige tytt suach vnnde kranck gewesen is hefft Jacob boysenn de fulmacht gehatth Hanns nissenn eine usgrafftige schoet to geuende —

IV.

Et Pergament-Aktstykke fra Haistrup fra Aaret 1592 indeholder et Skøde fra Hans Nissens Arvinger til deres Medarving Nis Hansen paa Haistrupgaard og Vraagaard. Det er i det Hele en daarlig Haandskrift — Blækket er afbleget, ja paa større Partier helt borte. I 5te Linie fra oven nævnes Sandemændene Jes Carstenss tho Stade Andres Martenss tho Nolde vnd Chresten — — — to Bjolderup — — — hebben semptlich binnen veer Dingestockenn — — — o. s. v. I 7de Linie nævnes Arvingerne: Heinrich Hanss binnen Flensborch, Carsten Hanss tho Wolderup, Laurenns Hanss vnd Jens Hanss gebroedern tho Haistrup. I 8de Linie staar: wolgelehrte achtbare vnd vornehme Hr Andres Jacobss Pastor tho — — — Casper petersenn Radsverwanten der stad Tundern Hans Owsenn tho Rost. Disse maa være Hans Nissens Svigersønner, da der i 9de Linie staar: vor sze und szenen leuen Husfrauuen genennet Anna Caspers Catharine Andress vnd Marie Hanss. — Lin 14: Nichtes butten bescheden vann alles whes ehr szelige vater Hans Niss in siner Bruckung gehadt vnd Nis Hanss noch in siner (Lin 15) bruckung vnde besitt hefft mit alle freyheit vnd gerechticheit verschoetet vnd verkofft ock frywilligen overlaten Nis Hanss vnd sinen ehrwen o. s. v.

V.

Dethlef Carstensen tilskøder Calle Poulsen og Hans Matthisen Mikkelskrog 1627¹⁾).

¹⁾ Det paagjældende Dokument er smukt kalligraferet paa Pergament og er i Gaardeier R. Clausens Besiddelse i Smedager.

Ick Hans Nissen Hargesvaget in Schluxharde Jep Jürgensen vnde Jes Nissen Santmanne dersuluest dhon hirmitt Offentlich kunt Dat huden Dato nha der heilsamen Geborth Christi im 1627 Jahre Dingesdages den 16 Januarij vor vns vnde den gemenen anwesenden Hargesluden gehegedes Rechten — Erschienen de Erbar vnd Vornehme Detleff Carstensen vp Fuggeübl Sel. Carsten Hansen Weilant tho Wolderup Erffgeseten nagelatener Sohn. Vnd hefft dersuluest mit frijem Willen vnd wollbedachtem Moede vor sich sowoll an stath sinen Leuen Moder Ingeborch Carstenss vnde sinen andern sembtlichen Mederuen Brodern und Schwestern¹⁾ vnd eren Allerorts Eruen — vmb ehren betern Nutz vnd Notturfft willen tho einem ewigen vnwedderroplichen Erffkoepe vorschötet vorleten vnd opgedregen vorschötet vorlett vnd auergifft krafft disses den ock Erbaren Calle Pawelsen vnde Hans Matthisen beide tho Schmedeacker vnd ehren Eruen eine Stücke Landes effte Ornum twischen Wolderup Bredewadt und Schmedeacker Veltmarcken helegen also solch itzunt in ein Sehrmarck afsonderlich umbgestehnet vnd mit Dicken vorfehtet vnd vorhenne tho Sel: Carsten Hansen Gude belegen gewesen Mickelskrog²⁾ genömet henferener na Schmedeacker tho ehrem Gude tho kohren vnd tho gebrucken.

Vnd wihlen vorbenomede Erue tho dre vnderschetlichen Dingdagen vor vnd na der Schöte Lachgebaden vnd van Nemande wedderspraken. Als hebben de Erbaren Jens Hansen tho Wolderup Boy Rossen tho Egbeck vnd Jürgen Jürgensen tho Rentz olthergebrachtem Gebrucke vnd Hargesrechte nha ehnen den vullenkamen Egendhom darup gedahn. Dess Alles Calle Pawelsen vnd Hans Matthisen ein Dingeswinde geeschet so ehnen dorch acht nageschreueene Hargesluden is vergunth worden — also mit Nahmen Andres Jürgensen Ros Hansen tho Nolde Jep Jepsen tho Burkarl Andres Hansen tho Stemmelt Nis Dinnisen tho Hunding Christen Hansen tho Hoist Jes Callisen Ouwe Jessen tho Rapsted. Desuluen betügeden dat sich Alles vorgeschreuer Maten thogedregen. Orkuntlich mit vnsern ermelter Hardevagets vnd Santmanne Insegelln becrefftiget.

Act Anno & die
vt supra.

¹⁾ Da Dethlef Karstensen ingen Søkende havde maa dette være en juridisk Formel.

²⁾ Kaldes nu Karstens Lykke.

VI.

Hertug Friedrich tildeler 1638 Hans Nissen Jagtret i Slogs Herred.

Wir von Gottes gnaden Friederich Erbe zu Norwegen cet. thun kundt und bekennen hiemit für Vnss und unsere Nachkommen in der Regierung gegen Menniglichen, das wir dem Ersamen unserm Hadesvogtt in Schlugharde und lieben getrewen Hans Nissen zu Haistorff wegen seiner biss dahero zu unserm gnedigen Contenti verspürten vnterthenigen Getrewen Dienste, die er auch continuiren soll kan und will die Hasen und Fuchs Jagdt nebenst dem Vogel Schiessen auf denen in Schluxharde belegenen Manckgüetern und wo anders ausserhalb was zu Jagen befugt in gnaden gegeben und eingereumet haben also und derogestalt, das Er Hanss Nissen, so lange er lebet, und wehr nach seinem Todte den Hoff von seinen Erben bewohnen wirdt [dan allemahle nur einer und zeit der Besetzung des Guetes des Jagens und schiessens Freyheit zu erfreuen haben soll] die Jagdt gerechtigkeit gebrauchen mögen.

Geben demnach und Concediren ihme unseren Hades Vogtt und nach dessen Todte Einem seiner Erben und zwarn dem Besitzer des Guetes Haistorff, wie obstehet, auff vorerwehnten in Schluxharde belegenen Manckguetern Mit winden und hunden Hasen und Fuchse zu jagen und Vogel zu schiessen und also frey und Mennigliches ungehindert zothaner Jagt und schiessens zu geniessen, Jedoch dass sie unserm Gehege nicht zu nahe kommen sollen. Uuserm landrath und Ambtmann zu Tundern, welcher itzo ist oder künfftig sein wirdt, hiemit guediglich anbefehlend Vieler-nannten unsern Hadesvogtt und dessen Mittbeschriebene bei dieser unser Concession zu schützen und sie dawieder keinesweges beschweren zu lassen. Vrkuntlich unseres handzeichens und aufgetrückte fürstlichen Secrets.

Geben auf unserm Schloss Gottorff d. 1 Martij ao 1638.

Friedrich.

VII.

Marginalbemærkning paa den tønderske Kommissionserklæring af 31 Okt. 1681¹⁾.

¹⁾ Aktstykket findes i nogle Arkivrester der opbevares i den gamle Herredslade i Horsbøl Kirke.

Ihro Hochfürstl. G. lassen geschehen, dass die Unterthanen wegen ihrer Prætensionen in bonis viduæ den Vortrit vor dero fisco ganiessen, gestaltsamb der H. Amtmann dahin Committiret wird demselben Executive in specie auch denen Schluxhardern wegen ihrer verschlossenen v. an noch nachstehender Contribution wegen des Guthss Wollderup¹⁾ als ihre Specialunterpfandt zu ihrer Gerathsame zu verhelffen, v. halten Ihr F. G. derselben bevor wieweit Sie an der unterthanen Prætension Participiren wollen wie auch in ratione dero eigenes interesse contra viduam zu folge ihres d. Julii Ao 1681 gethanen oblati Competentia, wenn auch gleichwoll Ihr F. G. auss angeborner fürstl. clementce der Wittibe Ihr Notturfflige unterhaltung gndgst gönne, alss wirt der H. Amtmann fordersahmbst referiren, wie und welcher Gestalt Er nach befriedigung der Unterthanen die Güter der Wittiben befinde, worauff sie ferner in Gnaden resolviren undt respective derselben zuzulegen gndgst Rescriptiren wollen, biss dahin dan auch des Hargesvoigten Fedder Lunden Prætension zu fernerer entscheidung ausgesetzt wirdt.

VIII.

Brudstykke af en Ansøgning af 17 Sept. 1605 fra Nis Hansen paa Haistrupgaard til Hertug Johan Adolph om Arvefæste paa nogle Enge²⁾).

— — — Weill nun, Gnediger Fürst und Herr meine Voreltern E. F. G. hochlöblicher Christmilder gedechtenis Löblichen vorfahren Königen zw. Dennemarcken vnnd Hertzogen zu Schlesswigh Holstein (ohne rumb zu melden) getrewlich mit Darstreckung Leibs und bluts gedienet, Indehme alss sich die aufrohrischen Bawern aus allen Embtern dess Herzogthumbs Schlesswig bey Vhrenhouet versamblet vorhabens Königh Christiern bey die Regierunge zu erhalten, Mein Grossvatter aber dasselbige gewehrett wo hrüber mein Sehliger Grossvatter Todtlich verwundet Vnd in gefahr Leibs Vnd lebens geraten, Dennoch aber gedachten aufrohr gestillet wessfalls sich den diese sonderbare begnadunge nebenst anderen mehr freiheiten vesursachett.

¹⁾ Omtales ogsaa i Bilag V.

²⁾ Aktstykket findes i Königl. Staatsarchiv i Slesvig.

